

[Fjerde næstformand]

Medlemmer af Folketinget Camre (S), Svend Auken (S), Anker Jørgensen (S), Søren B. Jørgensen (S), Tove Lindbo Larsen (S) og Torben Lund (S) har meddelt mig, at de ønsker til ministeren for Grønland at stille følgende:

Forespørgsel.

»Hvilke oplysninger kan ministeren give om den fortsatte udvinding af kryolit i Grønland efter 1. januar 1987 og om, hvordan han har sikret danske og grønlandske offentlige interesser i den forbindelse?«

(Forespørgsel nr. F 12).

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 20. november 1986 om en offensiv arbejdsmarkedspolitik.

(Redegørelse nr. R 9).

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

I. Indledning

Således som udsigterne for økonomien, arbejdsmarkedet og den teknologiske udvikling tegner sig, vil der blive stillet store omstillingskrav til arbejdstagere, virksomheder og arbejdsmarkedetsmyndigheder.

Arbejdsmarkedspolitikken skal bidrage til at fjerne forhindringer for disse omstillinger og skal derfor ses i sammenhæng med regeringens øvrige initiativer inden for erhvervs politikken og uddannelsesområdet. Arbejdsmarkedspolitik, erhvervs politik samt uddannelses- og forskningspolitik er hovedhjørnestenene i den vækst- og beskæftigelsespolitik, som er sat i gang, og som skal præge det danske samfund i de kommende år.

En offensiv arbejdsmarkedspolitik har følgende mål:

- en forudseende overvågning af arbejdsmarkedet
- en hurtig og effektiv formidling af arbejde og arbejdskraft
- en realistisk uddannelses- og erhvervsvejledning
- en fremtidsorienteret og smidig arbejdsmarkedssuddannelse

- en omlægning af særforanstaltningerne til fordel for de ledige ufaglærte kvinder og de lidt ældre unge.

De store omstillingskrav kan betyde et pres på den enkelte og dennes familie. Da regeringen betragter familien og arbejdspladsen som de to hovedstæder, hvor det enkelte menneske skal finde tryghed, skal familiesynspunktet indgå, når arbejdsmarkedspolitikken tilrettelægges. Det gælder i særlig grad familiernes muligheder for individuelt at tilrettelægge deres tilværelse efter egne ønsker. En mere fleksibel arbejdstid vil være et vigtigt bidrag i denne henseende.

*II. Øgede krav til arbejdsstyrkens omstillings-evne**1. Flere skal efteruddannes mere*

$\frac{3}{4}$ af den arbejdsstyrke, der vil være år 2000, er allerede i dag på arbejdsmarkedet. Da nyttilgangen til arbejdsmarkedet vil være faldende, vil arbejdsstyrkens gennemsnitsalder tillige stige. Kravet om omstilling fører derfor til, at der vil være et meget stort behov for efteruddannelse og uddannelse af grupper, der ikke har fået en grunduddannelse. En del må indstille sig på at skulle uddanne sig på områder, som de ikke hidtil har beskæftiget sig med. Man må på baggrund af hidtidige erfaringer regne med, at behovet for arbejdsmarkedetsrettede uddannelser mindst vil fordobles over en 10-års periode.

Omstillingskravet betyder, at AMUs*) tilbud skal udstrækkes til nye grupper. Det gælder i første omgang de grupper (arbejdsledere, tekniske assistenter m.m.), som ved den seneste lovændring er blevet omfattet af AMU.

Dernæst gælder det de grupper, der i dag har adgang til AMU, men som af den ene eller anden grund ikke har benyttet sig heraf. F.eks. har det vist sig vanskeligt at nå ud til små virksomheder og deres beskæftigede.

Offentligt ansatte har i dag adgang til AMU på lige fod med privat ansatte, men offentlige uddannelsesopgaver tages ikke op på samme måde som det private arbejdsmarked. Dette bør formentlig ændres, således at offentlige institutioner som f.eks. DSB, sygehuse, P&T m.v. kan få relevante uddannel-

*) Arbejdsmarkedssuddannelserne

[Arbejdsministeren]

sestillbud fra AMU i form af indtægtsdækket virksomhed.

2. De faglige kvalifikationer skal være mere fleksible

Den teknologiske udvikling vil gå så hurtigt, at selv de, der har en god grunduddannelse, vil have behov for en hyppig ajourføring af deres kvalifikationer. De, der har en ringe eller ingen grunduddannelse, har behov for kvalifikationer, der er så brede, at de rustes til at klare nye omstillinger.

De eksisterende uddannelsesmønstre imødekommer ikke altid kravet om omstillingsegnede kvalifikationer og passer ikke altid til den nye teknik og de ændrede produktionsformer.

For AMU-området kan dette betyde, at opdelingen i specialarbejderkurser, kurser for faglærte og kurser for andre, efterhånden som ny teknik og nye produktionsformer vinder indpas, bliver uhensigtsmæssig. Som eksempel på et område, hvor man allerede har taget konsekvensen heraf, kan nævnes den fælles svejsestruktur for specialarbejdere og faglærte.

III. Øgede krav til virksomhedernes medansvar

1. Virksomhederne bør investere i personaleplanlægning

Den teknologiske udvikling kræver ikke blot, at arbejdskraften skal tilpasse sig, men giver også større mulighed for, at virksomheden kan tilpasse sig den givne arbejdskraft. Et eksempel er akademikere, der utraditionelt er ansat i private virksomheder. De er overvejende faldet godt til inden for jobfunktioner, der hænger sammen med voksende informationsbehov, internationale handelsforbindelser og uddannelses- og personalefunktioner.

Sammenlignet med investerings- og produktionsplanlægning m.m. sættes der i mange virksomheder relativt få ressourcer på planlægning af personaleuddannelse og rekruttering. Spørgsmålet om den nødvendige arbejdskraft opstår ofte først, når investeringen er foretaget eller ordren er i hus. En stor del af ansvaret for, at virksomhederne har den

rette arbejdskraft på rette tid og sted, overlades dermed til det offentlige.

Hvis AF** og AMU skal kunne hjælpe, må de oplysninger, som virksomhederne fremlægger om arbejdskraft- og uddannelsesbehov både på kort og på lidt længere sigt, være mere præcise og komme i god tid. De større virksomheder skal informere AF om deres personalebehov. Det kan små og mindre virksomheder uden egentlige personaleafdelinger have svært ved. AF må derfor prøve at opfange udviklingstendenserne og støtte virksomhederne i denne og lignende personalemæssige funktioner. Det kan ske gennem AF-konsulenternes kontakter med disse virksomheder, med lokale erhvervs- og initiativråd og med de teknologiske informationscentre samt ved at følge etableringen af nye mindre virksomheder m.v.

En anden mulighed for at tilpasse produktionen til arbejdskraften vil i øvrigt være, at virksomhederne er opmærksomme på og udnytter mulighederne for at placere sig dér, hvor arbejdskraften findes.

2. Brugerbetaling må medfinansiere en større AMU-kapacitet

Uddannelser, der er et led i arbejdsmarkedspolitikken, er et fælles ansvar for det offentlige og virksomhederne. Samfundet er interesseret i en generel højnelse og ajourføring af arbejdsstyrkens kvalifikationer, og virksomhederne er naturligvis interesserede i kvalifikationer, der modsvarer de særlige behov, som den enkelte virksomhed har. Finansieringen af uddannelserne må derfor være en fællesopgave.

I dag er der ventelister på mange kurser. De, der har et job eller har tilsagn om at få et job efter kursus, kommer forrest i køen, men alligevel kan der være flere måneders ventetid på efterspurgte kurser. Denne situation er uacceptabel, når »flaskehalse« måske kunne være klaret ved en større AMU-kapacitet.

Sammenholdes de uopfyldte uddannelsesbehov og de knappe offentlige midler, må virksomhederne nødvendigvis bidrage med økonomi og andre ressourcer til de uddannelser, der er særligt målrettede til deres behov. Vi kommer derfor ikke uden om en brugerbetaling. Brugerbetaling er i øvrigt også et

***) Arbejdsformidlingen

[Arbejdsministeren]

godt instrument til at vise, hvor de reelle uddannelsesbehov findes.

Brugerbetaling kan ske på flere måder. Virksomhederne kan f.eks. stille udstyr og lokaler til rådighed, således at AMU leverer lærerkræfter og uddannelsesprogrammer. Det kan også ske ved, at virksomheden betaler den del af omkostningerne, der skyldes, at uddannelsen er særligt tilpasset den pågældende virksomhed, men dog således, at der stadig – indtil videre – er knyttet de sædvanlige godtgørelser til det.

Hvis virksomheden selv ønsker at bestemme indhold og tidspunkt, må den betale hele uddannelsen som indtægtsdækket virksomhed. I dette tilfælde vil der ikke være knyttet nogen godtgørelse til det.

Alle disse former for brugerbetaling er der mulighed for efter den nye lov om AMU. Det er målet på længere sigt at udvide den nuværende kapacitet med 20-25 pct. ved hjælp af brugerbetaling.

IV. Øgede krav til AFs service

1. AF skal være mere kundevenlig

Den personlige kontakt til personer i en institution eller virksomhed giver den største service og tilfredshed. Dette forhold skal AF udnytte således, at den enkelte virksomhed får en fast kontakt til en bestemt AF-medarbejder.

2. Vejledningen skal koordineres hos AF

Det er vigtigt, at de uddannelses- og arbejdssøgende har adgang til en god vejledning, så de kan vælge »den rigtige« uddannelse eller beskæftigelse. Vejledningen rækker ind over flere sektorer. AF har fået en central placering i den regionale vejledningsordning, der trådte i kraft i foråret 1986. Det er endnu for tidligt at afgøre, om vi opnår den tilsigtede sammenhæng i vejledningen. Der stiles mod at foretage en vurdering i 1987.

3. Hurtigere og mere præcise formidlinger

Når AF om ca. to år har fået edb til formidlingen i hele landet, vil det give mulighed for et markant løft i AFs servicetilbud. Formidlingerne vil kunne foregå hurtigere og mere sikkert. Det vil både de arbejdssøgende og virksomhederne nyde godt af. AFs over-

blik over arbejdsmarkedet vil samtidig blive væsentlig bedre.

Familier med to job har særlige problemer, når den ene skal have nyt arbejde, der kræver flytning. I sådanne situationer påhviler det naturligvis AF at gøre en indsats for at skaffe ægtefællen et job på det nye sted.

4. AFs information om arbejdsmarkedsudviklingen skal forbedres

AF har i de seneste år arbejdet kraftigt med at forbedre sin overvågning af arbejdsmarkedet. Senest har AF fået yderligere ressourcer hertil i forbindelse med arbejdet med at modvirke »flaskehalse« på arbejdsmarkedet.

AFs prognoser kan bruges af mange – først og fremmest af virksomhederne og arbejdstagerne. Men også de, der planlægger uddannelserne, kan benytte AFs forudsigelser. Det forudsætter et samarbejde, således at AFs viden formidles til uddannelserne og at AF på grundlag af uddannelsernes tilbagemeldinger kan justere sin overvågningsindsats. Særlig arbejdsmarkedsuddannelserne, der er indrettet på at skulle opfylde aktuelle og kortsigtede uddannelsesbehov, kan drage nytte af AFs prognoser. Men AFs viden kan også bidrage til at planlægge og dimensionere de grundlæggende erhvervsuddannelser.

Arbejdet med at forbedre de nødvendige dialoger er i gang, og AF vil tage initiativ til at imødekomme ønsker om lidt længere tidshorisont for prognoserne. De regionsbaserede prognoser vil blive udbygget til 1-års prognoser. Samtidig vil arbejdet med brancheanalyser blive forbedret. Virksomhederne opfordres til at forsyne AF med oplysninger for at gøre AFs meldinger endnu bedre.

5. Den offentlige service skal markedsføres

Store dele af arbejdsmarkedet er ikke bekendt med de servicemuligheder, det offentlige rent faktisk kan tilbyde. Det gælder i særlig grad de små og mellemstore virksomheder, der ikke selv har de nødvendige ressourcer til at sætte sig ind i, hvilke muligheder der er for økonomisk støtte, uddannelse, arbejdsformidling og teknologisk rådgivning.

Netop på disse områder vil AF sammen med bl.a. arbejdstilsynet, de teknologiske informationscentre, arbejdsmarkedsuddannelserne, kommuner og amter undersøge mu-

[Arbejdsministeren]

lighederne for et informationsfremstød. Målet er i første omgang at orientere de små- og mellemstore virksomheder om arbejdsmarkedsmyndighedernes servicetilbud og samtidig få et bedre indblik i de mindre virksomheders aktuelle problemer og servicebehov.

Virksomheder, organisationer, institutioner m.m. har også givet udtryk for, at der er et behov for generelle informationer om arbejdsmarkedsforhold. Dette behov vil AF søge at afhjælpe.

Aktuelt er det med arbejdsmarkedets organisationer aftalt, at der iværksættes en lokalt forankret informationskampagne om, hvorledes virksomheder, arbejdstagere, organisationer, AF og uddannelsesinstitutioner kan samarbejde om at løse flaskehalsproblemer.

V. Øgede krav til AMUs service

1. Behovet vurderes

Vi har i dag nogle relativt velfungerende arbejdsmarkedssuddannelser, men de kan blive bedre. Arbejdsministeriet har derfor iværksat en undersøgelse af specialarbejderuddannelsen og efteruddannelsen af faglærte m.v. Hovedformålet er at få en bedre viden om virksomhedernes og arbejdstagernes brug af uddannelserne, og hvilke muligheder der er for at forbedre dem. De endelige rapporter forventes færdige i sommeren 1987.

2. De små virksomheder skal også med

De nye bekendtgørelser om AMU giver mulighed for kurser, der er kortere end 1 uge. Det vil især være tiltalende for de mindre virksomheder, der dårligt kan undvære deres ansatte i længere tid ad gangen. Men dette er næppe nok. Indholdet af kurserne må også rettes mere mod de små virksomheders behov. En mulighed er, at de små og mindre virksomheder bliver bedre repræsenteret i de råd og udvalg, som fastlægger det faglige indhold af kurserne.

3. AMU skal være ajour og jobrelaterede

Dette krav er væsentligt, da det er dette hovedtræk ved AMU, som gør dem til et arbejdsmarkedspolitisk instrument. Men kravet rejser nogle problemer:

AMU har et stort behov for at få langt mere præcise og tidlige prognoser om, hvilke og hvor mange kvalifikationer der vil blive

efterspurgt et stykke ud i fremtiden, så man kan bidrage til en matchning af udbud af og efterspørgsel efter arbejdskraft.

AMU har endvidere behov for en udbygning og styrkelse af faglæreruddannelsen. Da kapaciteten samtidig skal øges, skal den nødvendige sidste nye viden måske hentes udefra f.eks. fra de øvrige uddannelsesinstitutioner. Virksomhederne vil kunne bidrage ved, at medarbejderne fungerer som undervisere i AMU – både direkte og i faglæreruddannelsen. Virksomhederne vil også kunne bidrage ved at fungere som efteruddannelsessted for skolernes faglærere, især ved, at man i større omfang benytter virksomhedens eget udstyr.

Også de pædagogiske midler må være ajour. F.eks. bør anvendelsen af simulatorudstyr overvejes, ikke mindst fordi det er væsentlig billigere end fuldskaledstyr.

VI. Øgede krav til regional handlefrihed

Det er på det regionale niveau, at man tidligst kan se, hvor der er ved at opstå problemer på arbejdsmarkedet. Sammen med ønsket om, at beslutninger bliver truffet så tæt som muligt på de mennesker, der bliver berørt, har de regionale forskelle allerede ført til en vis decentralisering af arbejdsmarkedspolitikens beslutninger. Men i forhold til andre områder, f.eks. miljøpolitik og socialpolitik, er der stadig tale om et område, hvor tyngden i beslutningerne ligger på centralt niveau.

Dette er klart u hensigtsmæssigt, hvis arbejdsmarkedspolitikken skal løse de problemer og imødekomme de krav, som er omtalt i denne redegørelse. De løsninger, der er brug for, skal være afpassede til lokale forhold, de skal komme hurtigt i forhold til problemernes opståen, og de skal være holdbare. Det kan kun opnås, når de berørte parter selv er medansvarlige for de løsninger, man finder frem til.

Problemet er at finde den rette balance mellem et regionalt spillerum og en overordnet sammenhæng, herunder en god anvendelse af ressourcerne. Problemet er fælles for såvel AF-systemet som AMU, men giver sig forskellige udslag. Regeringen vil i de kommende år styrke den regionale indsats på to måder:

1. Større regional regelfrihed

[Arbejdsministeren]

De regionale myndigheder m.v. skal have større frihed i forhold til centralt fastsatte regler. Der vil være mulighed for en betydelig forbedring af ressourcenyttelsen, hvis de lokale dispositionsmuligheder øges.

Beskæftigelsesindsatsen for f.eks. de unge vil være et velegnet område til større regional regelfrihed, men også inden for AMU-området vil en sådan regelfrihed kunne udnyttes positivt.

2. Stærkere regionalisering

Der skal være de færrest mulige hindringer for et tæt samarbejde mellem AF og AMU m.m.

AF er allerede regionalt opbygget og i arbejdsmarkedsnævnene har arbejdsmarkedets parter og kommunerne et hensigtsmæssigt forum til drøftelse af regionens arbejdsmarkedspolitiske problemer.

For AMUs vedkommende er en regionalisering kun lige begyndt med ansættelse af 5 regionskonsulenter. Målet for AMU er en regionalisering, der giver grundlag for den fornødne koordinering med AF. Det vil få betydning for såvel udvalgsstruktur som anvendelsen af uddannelsessteder. I dag styrer centrale udvalg med deltagelse af arbejdsmarkedets parter den faglige side af AMU, mens den økonomiske styring er samlet i et direktorat.

En regionalisering, der skal opfylde de nævnte krav, kræver en ændring af de nuværende styringssystemer og dermed lovændringer. For at undersøge, hvordan det kan gøres, vil der blive igangsat nogle pilotprojekter. Det er en selvfølge, at arbejdsmarkedets parter vil blive inddraget i disse forsøg.

Forsøgene skal også afprøve forskellige organisatoriske muligheder for samarbejde. Både ideen med arbejdsmarkedsnævnet som det koordinerende regionale forum for AMU og AF og ideen om et regionalt AMU-center bør afprøves. Et AMU-center kan f.eks. samle de forskellige uddannelsesprogrammer under AMU i et regi, men efteruddannelsesdelen inden for handelsskolerne og de tekniske skoler bør inddrages i projekterne. Forsøgene bør også undersøge mulighederne for, at AF kan få større indflydelse på tilgangen til arbejdsmarkedssuddannelserne.

VII. Særforanstaltningerne skal omlægges

1. Kvindearbejdsløsheden

Kvindernes nuværende uddannelsesmønstre er for ensidigt, og for mange er uden egentlig erhvervsuddannelse. Uden en tilpasning af kvalifikationer hos kvinderne er der en risiko for, at de i fremtiden vil bære den altovervejende del af arbejdsløsheden.

Ledige – især ufaglærte – kvinder har særlig vanskeligt ved at opnå fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Til denne gruppe er der behov for særlige uddannelsesstilbud, der retter sig mod anden beskæftigelse end den, de traditionelt har haft. Det vil imidlertid kræve holdningsændringer hos kvinderne, hos virksomhederne og hos de mandlige ansatte.

2. Ungdomsarbejdsløsheden

En af de glædelige ting er det store fald i ungdomsarbejdsløsheden. Men der er fortsat alt for mange unge ledige. For at kunne målrette indsatsen er der behov for nærmere at undersøge, hvem disse unge er, og i hvilket omfang de kan forventes at være til rådighed på områder, hvor der er efterspørgsel. Regeringen vil igangsætte en sådan kortlægning.

Nogle af de tidligere ungdomsarbejdsløse fik ikke ordentligt fat på arbejdsmarkedet. De genfindes nu i gruppen af lidt ældre unge arbejdsløse. Denne gruppe har også behov for en særlig indsats. Som et led heri har social-, undervisnings- og arbejdsministrene nedsat et hurtigtarbejdende udvalg, som om kort tid vil præsentere forslag om, hvordan man yderligere kan forstærke bestræbelserne for at motivere gruppen af unge kontant-hjælpsmodtagere til uddannelse eller beskæftigelse.

3. Den lokale indsats

Et af de vigtigste spørgsmål, der skal afklares i denne forbindelse, er (amts)kommunernes rolle i dette arbejde.

(Amts)kommunernes indsats på beskæftigelsesområdet har været af væsentlig betydning, og deres interesse i arbejdsmarkedspolitikken må forventes at få større og større omfang. På den anden side er det også vigtigt at fastholde AFs og arbejdsmarkedsnævnenes koordinerende rolle, da det er i disse organer, at de mange forskellige tråde i det regionale arbejdsmarked samles.

Et andet hovedtema for indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden og kvindearbejds-

[Arbejdsministeren]

løsheden er større lokale frihedsgrader, således at det overlades til det lokale niveau selv at tilrettelægge indsatsen. Det kunne f.eks. ske ved, at indsatsen ikke deles op i båse, som det sker i dag, men at de forskellige statstilskud bliver slået sammen i ét tilskud, der administreres regionalt med mulighed for at vælge forskellige kombinationer af uddannelse og arbejde. Også støttesatser og støtteperioder bør måske kunne variere efter de lokale forhold.

4. Indvandrerne

Indvandrerne kræver også særlig opmærksomhed. De færre ufaglærte job stiller også indvandrerne i en dårlig beskæftigelsessituation. Gode AMU-tilbud vil være et vigtigt led i deres indpasning på det danske arbejdsmarked.

Mange flygtninge har en god uddannelse og kan med en begrænset efteruddannelse opfylde nogle efterspurgte kvalifikationer.

VIII. Sammenfatning

Langt flere end i dag må regne med at skulle uddannes igen for at kunne betjene den nye teknik og for at kunne arbejde inden for de områder, hvor der skal skabes vækst. Disse krav afspejler kravene til virksomhederne om øget anvendelse af højteknologi og om forbedret konkurrenceevne.

Virksomhederne må dog også regne med at skulle bidrage på anden vis. De bør forbedre deres personaleplanlægning, således at de er i stand til at give tidligere og mere præcise ønsker til AF og uddannelsessystemet. Og så må de også indstille sig på at skulle betale, hvis de vil have flere eller mere virksomhedstilpassede arbejdsmarkedsuddannelser til deres virksomhed.

AF og AMU må på deres side tilsvarende indstille sig på at forbedre servicen over for kunderne. AF skal hjælpe virksomhederne med en hurtigere og mere effektiv formidling og en bedre information om udviklingen. For arbejdstagerne skal AF være det naturlige centrum med hensyn til vejledning og information.

AMU må også udstrække deres tilbud til de små virksomheder, og uddannelserne skal være ajour med det lokale arbejdsmarkeds efterspørgsel og den nyeste teknologiske udvikling. Kun på denne måde kan de fortsat være et arbejdsmarkedspolitisk instrument.

Kravene til AF og AMU kan ikke opfyldes i et ønskeligt omfang med den nuværende, relativt centraliserede beslutningsproces. En større lokal handlefrihed og en stærkere regionalisering vil blive et af de vigtigste midler i de kommende års offensive arbejdsmarkedspolitik.

Meddelelser fra formanden:

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Socialudvalget (20/11 86):

Udtræder: Arne Bjerregaard (KRF)

Nyt medl.: Kofod-Svendsen (KRF)

Miljø- og planlægningsudvalget (20/11 86):

Udtræder: Elisabeth Bruun Olesen (VS)

Nyt medl.: Leif Hermann (SF)

Udenrigsudvalget (20/11 86):

Udtræder: Arentoft (KF)

Nyt medl.: Alice Brask (KF)

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 25. november 1986 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Angående Folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 15.52